

უმაღლესი განათლების მინისტრის კონფერენციის კომუნიკე სივრცის შექმნა

უმაღლეს განათლებაზე პასუხისმგებელი მინისტრების კონფერენციის კომუნიკე

ბერლინი, 2003 წლის 19 სექტემბერი

პრეამბულა

1999 წლის 19 ივნისს, სორბონის დეკლარაციის მიღებიდან ერთი წლის შემდეგ, ევროპის 29 ქვეყნის უმაღლეს განათლებაზე პასუხისმგებელმა მინისტრმა ხელი მოაწერა ბოლონის დეკლარაციას. ისინი შეთანხმდნენ მნიშვნელოვან ერთობლივ ამოცანებზე 2010 წლისათვის ერთიანი უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის (EHEA) ჩამოსაყალიბებლად. ბოლონის პროცესის შედეგების შემსწავლელ პირველ კონფერენციაზე, რომელიც გაიმართა პრაღაში, 2001 წლის 19 მაისს, მათ გაზარდეს დასახულ მიზანთა რაოდენობა და კვლავ დაადასტურეს ნაკისრი ვალდებულება შექმნან უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცე 2010 წლისათვის. 2003 წლის 19 სექტემბერს ევროპის 33 ქვეყნის უმაღლეს განათლებაზე პასუხისმგებელი მინისტრები შეიკრიბნენ ბერლინში, რათა განეხილათ მიღწეული წარმატებები, დაესახათ პრიორიტეტები და ახალი მიზნები შემდგომი წლებისათვის უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შექმნის დაჩქარების მიზნით. ისინი შეთანხმდნენ შემდეგ მოსაზრებებზე, პრინციპებსა და პრიორიტეტებზე:

მინისტრები კიდევ ერთხელ ადასტურებენ ბოლონის პროცესის სოციალური განზომილების მნიშვნელობას. კონკურენტუნარიანობის გაზრდის საჭიროება გაწონასწორებული უნდა იქნეს უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის სოციალური მახასიათებლების გაუმჯობესებით, რომელთა მიზანია სოციალური თანადგომის გაძლიერება და სოციალურ და გენდერულ უთანასწორობათა შემცირება ნაციონალურ თუ ევროპულ დონეზე. ამ კონტექსტში მინისტრები ადასტურებენ თავიანთ პოზიციას, რომ უმაღლესი განათლება არის საზოგადოებრივი დოვლათი და საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობა. ისინი ხაზს უსვამენ, რომ საერთაშორისო აკადემიურ თანამშრომლობასა და გაცვლაში უპირატესობა აკადემიურ ღირებულებებს უნდა მიენიჭოს.

მინისტრები ჯეროვან ყურადღებას მიაპყრობენ ევროპის საბჭოს მიერ ლისაბონსა (2000წ.) და ბარსელონაში (2002წ.) გაკეთებულ დასკვნებს, რომელთა მიზანია ევროპაში შეიქმნას "მსოფლიოში ყველაზე კონკურენტუნარიანი და დინამიური, ცოდნაზე დამყარებული ეკონომიკა, რომელსაც ექნება სტაბილური ეკონომიკური ზრდის უნარი - სულ უფრო მეტი და უკეთესი სამუშაო ადგილებითა და უფრო მტკიცე სოციალური თანადგომით", რაც მოითხოვს შემდგომ ნაბიჯებსა და უფრო მჭიდრო თანამშრომლობას ბოლონის პროცესის კონტექსტში.

მინისტრები მხედველობაში იღებენ პრაღისა და ბერლინის შეხვედრებს შორის ბოლონის პროცესის განვითარების თაობაზე სამუშაო ჯგუფის მიერ მომზადებულ ანგარიშს. ისინი ასევე ითვალისწინებენ ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციის (EUA) მიერ მომზადებულ ანგარიშს - "ტენდენციები III", ისევე როგორც რამდენიმე წევრი სახელმწიფოსა და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების, ორგანიზაციებისა და სტუდენტების მიერ მოწყობილი სემინარების შედეგებს; ეს სემინარები პრაღისა და ბერლინის შეხვედრებს შორის სამუშაო პროგრამის ნაწილია. გარდა ამისა, მინისტრები აღნიშნავენ, რომ ეროვნული საანგარიშო მოხსენებები ბოლონის პროცესის პრინციპების გამოყენებით მიღწეული მნიშვნელოვანი პროგრესის თვალსაჩინო დადასტურებაა. და ბოლოს, ისინი მხედველობაში იღებენ ევროკომისიისა და ევროპის საბჭოს რეკომენდაციებს და ადასტურებენ თავიანთ მხარდაჭერას პროცესის სისრულეში მოსაყვანად.

მინისტრები თანხმდებიან, რომ მიღებული უნდა იქნეს ზომები უმაღლეს განათლებასა და მეცნიერულ კვლევებს შორის მჭიდრო კავშირების უზრუნველსაყოფად. ჩამოყალიბების პროცესში

მყოფი უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცე დიდ სარგებელს მიიღებს კვლევის ევროპულ სივრცესთან (ERA) ნაყოფიერი თანამშრომლობით, ამგვარად გაძლიერდება "ცოდნის ევროპის" საფუძველი; საბოლოო მიზანი ევროპის კულტურული სიმდიდრისა და ენობრივი ნაირფეროვნების დაცვაა, რაც მისი მრავალფეროვანი ტრადიციების მემკვიდრეობაზეა დაფუძნებული და, ასევე, ევროპის ინოვაციური და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პოტენციალის ხელშეწყობაა, ევროპის უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა შორის მზარდი თანამშრომლობის მეშვეობით.

მინისტრები აღიარებენ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და სტუდენტური ორგანიზაციების განმსაზღვრელ როლს უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის განვითარებაში. ისინი მხედველობაში იღებენ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების გრაცის შეხვედრიდან გამომდინარე ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციის რეკომენდაციებს, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპული ასოციაციის (EURASHE) წვლილს და ევროპაში სტუდენტების ეროვნული კავშირების (ESIB) საქმიანობას.

მინისტრები მიესალმებიან მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონების მიერ გამოხატულ ინტერესს უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის განვითარებისადმი და კონფერენციაზე განსაკუთრებით მიესალმებიან ევროპის იმ ქვეყნების წარმომადგენლებს, რომლებიც ჯერ არ არიან ჩართული ბოლონის პროცესში, ასევე ევროკავშირის, ლათინური ამერიკისა და კარიბის აუზის ქვეყნების (EULAC) უმაღლესი განათლების საერთო სივრცის შემსწავლელი კომიტეტის წარმომადგენლებს.

პროგრესი

მინისტრები მიესალმებიან უმაღლესი განათლების პრადის სამიტის შემდგომ პერიოდში განხორციელებულ ინიციატივებს, მიმართულს შესადარებლობისა და თავსებადობისაკენ, უმაღლესი განათლების სისტემების გამჭვირვალობისა და ევროპული უმაღლესი განათლების ხარისხის დახვეწისაკენ როგორც ინსტიტუციურ, ასევე ეროვნულ დონეზე. მინისტრები მაღალ შეფასებას აძლევენ ყველა პარტნიორის - უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების, სტუდენტებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების - მიერ აღებულ პასუხისმგებლობასა და მათ თანამშრომლობას ამ მიმართულებით.

მინისტრები ყურადღებას ამახვილებენ ბოლონის პროცესის ყველა დეტალის მნიშვნელობაზე უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის ჩამოსაყალიბებლად და ხაზს უსვამენ ინსტიტუციურ, ეროვნულ და ევროპულ დონეზე საქმიანობის გააქტიურების საჭიროებას. პროცესისათვის შემდგომი იმპულსის მისაცემად მინისტრები მომავალი ორი წლისათვის ვალდებულებას იღებენ განახორციელონ შუალედური პრიორიტეტები. კერძოდ, გააძლიერებენ ძალისხმევას ხარისხის უზრუნველყოფის ეფექტური სისტემების მხარდასაჭერად, ორსაფეხურიანი სისტემის ეფექტური გამოყენების გასაფართოებლად და აკადემიური ხარისხებისა და სწავლის ხანგრძლივობის ცნობის სისტემის გასაუმჯობესებლად.

ხარისხის უზრუნველყოფა

ცნობილია, რომ უმაღლესი განათლების ხარისხს უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის განვითარებაში უმთავრესი ადგილი უკავია. მინისტრები ვალდებულებას იღებენ ხელი შეუწყონ ხარისხის უზრუნველყოფის განვითარებას ინსტიტუციურ, ეროვნულ და ევროპულ დონეზე. ისინი ხაზგასმით აღნიშნავენ ხარისხის უზრუნველყოფის საკითხში ერთობლივად მიღებული კრიტერიუმებისა და მეთოდოლოგიების საჭიროებას.

მინისტრები ხაზს უსვამენ, რომ უმაღლესი განათლების სისტემაში, ინსტიტუციური ავტონომიურობის პრინციპების შესაბამისად, ხარისხის უზრუნველყოფაზე მთავარი პასუხისმგებლობა თვით საგანმანათლებლო დაწესებულებას ეკისრება. ეს უზრუნველყოფს საფუძველს აკადემიური სისტემის რეალური ანგარიშვალდებულებისათვის ხარისხის ეროვნული სისტემის ფარგლებში.

მინისტრები შეთანხმდნენ, რომ 2005 წლისათვის ხარისხის უზრუნველყოფის ეროვნულ სისტემაში

შევა:

- პროცესში ჩართული ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების პასუხისმგებლობის განსაზღვრა;
- პროგრამების ან სასწავლებლების შიდა და გარე შეფასება, სტუდენტების მონაწილეობითა და შედეგების გამოქვეყნებით;
- აკრედიტაციის, სერტიფიკაციის ან სხვა შესაბამისი პროცედურების სისტემა;
- საერთაშორისო მონაწილეობა, თანამშრომლობა და საერთო ქსელის შექმნა.

ევროპულ დონეზე მინისტრები მოუწოდებენ ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპული ქსელის (ENQA) წევრებს, ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციასთან (EUA), უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპულ ასოციაციასთან (EURASHE) და ევროპის სტუდენტების ეროვნულ კავშირებთან (ESIB) თანამშრომლობით განავითარონ ხარისხის უზრუნველყოფის შეთანხმებული სტანდარტები, პროცედურები და ინსტრუქციები, შეისწავლონ ხარისხის უზრუნველყოფის და/ან აკრედიტაციის სააგენტოების, ან ორგანიზაციებისათვის შემოწმების ადეკვატური სისტემების უზრუნველყოფის გზები და 2005 წლისათვის სამუშაო ჯგუფის მეშვეობით ჩააბარონ მინისტრებს ანგარიში. შესაბამისი ანგარიში გაეწევა ხარისხის უზრუნველყოფის სხვა ასოციაციებისა და ქსელების გამოცდილებას.

აკადემიური ხარისხის სტრუქტურა:

ორ მთავარ საფეხურზე დაფუძნებული სისტემის შემოღება

მინისტრები კმაყოფილებით აღნიშნავენ, რომ ისინი ბოლონის დეკლარაციით დაკისრებული ვალდებულებების შესაბამისად ახორციელებენ ორსაფეხურიან სისტემაზე გადასვლას, უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის საყოველთაო რესტრუქტურისა და რეგულაციას. ყველა მინისტრი იღებს ვალდებულებას, რომ 2005 წლისათვის ორსაფეხურიანი სისტემის დანერგვა დასრულდება.

მინისტრები ხაზს უსვამენ მიღწეული შედეგების განმტკიცების მნიშვნელობას და სასწავლებლებში ახალი კვალიფიკაციების შეთანხმებისა და მიღების გაუმჯობესებას, სასწავლებლებსა და დამქირავებლებს შორის მოლაპარაკებების მეშვეობით.

მინისტრები წევრ ქვეყნებს მოუწოდებენ თავიანთი უმაღლესი განათლების სისტემებისათვის შეიმუშაონ იოლად შესადარებელი და თავსებადი კვალიფიკაციების სტრუქტურა, რომელიც მიზნად დაისახავს აღწეროს კვალიფიკაციები სამუშაოს მოცულობის, დონის, სწავლის შედეგების, კომპეტენციების და პროფილის საშუალებით. ისინი, ასევე შეიმუშავენ კვალიფიკაციების სტრუქტურას უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცისათვის.

ასეთი სტრუქტურის ფარგლებში აკადემიურ ხარისხებს ექნებათ სხვადასხვანაირად განსაზღვრული შედეგები. პირველი და მეორე საფეხურის აკადემიურ ხარისხებს უნდა ჰქონდეთ განსხვავებული მიმართულებები და მრავალფეროვანი პროფილები, რათა დააკმაყოფილონ ინდივიდუალური, აკადემიური და შრომის ბაზრის მოთხოვნები. პირველი აკადემიური ხარისხის მიღების შემდეგ, კვალიფიკაციების ცნობის ლისაბონის კონვენციის შესაბამისად, სტუდენტს უნდა ჰქონდეს უფლება მონაწილეობა მიიღოს მეორე საფეხურის პროგრამაში. მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი დოქტორანტურაში სწავლის საშუალებას უნდა იძლეოდეს.

მინისტრები იწვევენ სამუშაო ჯგუფს იმის გასარკვევად, თუ როგორ შეიძლება შემოკლებულ ვადებში განხორციელებული უმაღლესი განათლების დაკავშირება კვალიფიკაციების სტრუქტურის პირველი საფეხურის აკადემიურ ხარისხთან.

მინისტრები ხაზს უსვამენ თავიანთ ვალდებულებას უმაღლესი განათლება გახადონ ყველასათვის ხელმისაწვდომი, ყველა შესაძლო საშუალებებით.

მობილობის ხელშეწყობა

უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შექმნის საფუძველი სტუდენტების, აკადემიური და ადმინისტრაციული პერსონალის მობილობაა. მინისტრები ხაზს უსვამენ მობილობის მნიშვნელობას როგორც აკადემიური და კულტურული, ასევე პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური

სფეროებისათვისაც. მინისტრები კმაყოფილებით შენიშნავენ, რომ მათი ბოლო შეხვედრის შემდეგ გააქტიურდა და გაიზარდა მობილობა ევროკავშირის პროგრამების წყალობით. ისინი შეთანხმდნენ, რომ გადადგმული იქნება ნაბიჯები სტუდენტების მობილობის სტატისტიკური მონაცემების ხარისხისა და სისრულის გასაუმჯობესებლად.

მინისტრები ადასტურებენ თავიანთ განზრახვას გამოიყენონ მაქსიმალური ძალისხმევა იმ დაბრკოლებათა გადასალახავად, რომლებიც აფერხებენ მობილობას უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში. სტუდენტთა მობილობის ხელშეწყობის მიზნით მინისტრები გადადგამენ აუცილებელ ნაბიჯებს, რათა სტუდენტებმა შეძლონ ეროვნული გრანტებისა და სესხების გამოყენება.

კრედიტების სისტემის შემოღება

მინისტრები აღნიშნავენ კრედიტების ტრანსფერის ევროპული სისტემის (ECTS) მნიშვნელოვან როლს სტუდენტთა მობილობის გაუმჯობესებასა და საერთაშორისო კურიკულუმების განვითარების საქმეში. კრედიტების ტრანსფერის ევროპული სისტემა ხდება კრედიტების ეროვნული სისტემის საფუძველი. მინისტრები მხარს უჭერენ კრედიტების ტრანსფერის ევროპული სისტემის შემდგომ განვითარებას იმ მიზნით, რომ იგი გახდება არა მხოლოდ ტრანსფერის, არამედ კრედიტების დაგროვების სისტემაც და გამოყენებული იქნება ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის განვითარების პარალელურად.

აკადემიური ხარისხების აღიარება: იოლად გასაგები და შესადარებელი ხარისხების

სისტემის შემოღება

მინისტრები ხაზს უსვამენ ლისაბონის კონვენციის მნიშვნელობას, რომელიც ბოლონის პროცესში მონაწილე ყველა ქვეყნის მიერ უნდა იქნეს რატიფიცირებული, და მოუწოდებენ საინფორმაციო ცენტრების ევროპულ ქსელს (ENIC) და აკადემიური ცნობის ეროვნულ საინფორმაციო ცენტრებს (NARIC) კომპეტენტურ ეროვნულ ხელისუფლებასთან ერთად ხელი შეუწყონ კონვენციის შემდგომ დანერგვას.

მათ მიზნად დაისახეს, რომ 2005 წლიდან ყოველმა კურსდამთავრებულმა ავტომატურად და, ამავე დროს, უფასოდ მიიღოს დიპლომის დანართი. დიპლომის დანართი უნდა შეიქმნას და გაიცეს ევროპაში ფართოდ გავრცელებულ ენაზე.

მინისტრები მიმართავენ სასწავლებლებსა და დამქირავებლებს გამოიყენონ დიპლომის დანართი, ისარგებლონ აკადემიური ხარისხების სისტემების გაუმჯობესებული გამჭვირვალობითა და მოქნილობით, ამით კი ხელი შეუწყონ დასაქმების შესაძლებლობების ზრდასა და შემდგომი სწავლისათვის აკადემიური აღიარების გაიოლებას.

უმაღლესი განათლების დაწესებულებები და სტუდენტები

მინისტრები მიესალმებიან ბოლონის პროცესში უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და სტუდენტების მონაწილეობის მზაობას და აღიარებენ, რომ ამ პროცესში ყველა პარტნიორის აქტიური მონაწილეობა განაპირობებს მის გრძელვადიან წარმატებას.

აცნობიერებენ რა იმ წვლილს, რომლის შეტანაც შეუძლიათ ძლიერ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაში, მინისტრები აღიარებენ, რომ მათ უნდა მიეცეთ უფლება დამოუკიდებლად მიიღონ გადაწყვეტილება შიდა ორგანიზაციულ და ადმინისტრაციულ საკითხებზე. მინისტრები მოუწოდებენ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს უზრუნველყონ რეფორმების სრული ინტეგრაცია დაწესებულებათა ძირითად ფუნქციებსა და პროცესებში.

მინისტრები აღნიშნავენ ბოლონის პროცესში სტუდენტური ორგანიზაციების კონსტრუქციულ მონაწილეობას და ხაზს უსვამენ სამომავლო ღონისძიებებში სტუდენტების უწყვეტად და ადრეული ეტაპიდან ჩართვის აუცილებლობას.

სტუდენტები უმაღლესი განათლების მართვის სრულყოფილი პარტნიორები არიან. მინისტრები აღნიშნავენ, რომ ეროვნული სამართლებრივი ზომები სტუდენტების მონაწილეობის უზრუნველყოფისათვის ფართოდაა მიღებული უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში. ისინი, ასევე მოუწოდებენ სასწავლებლებსა და სტუდენტთა ორგანიზაციებს გამონახონ სხვადასხვა გზები, რომელთა მეშვეობითაც მოხდება უმაღლესი განათლების მართვაში სტუდენტების მონაწილეობის გაზრდა.

მინისტრები აქცენტს აკეთებენ სტუდენტებისათვის სწავლისა და ცხოვრების ღირსეული პირობების შექმნის საჭიროებაზე, რათა სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობის მიუხედავად მათ შეძლონ სწავლის წარმატებით დასრულება სათანადო დროში. ისინი ხაზგასმით აღნიშნავენ სტუდენტების სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ შესაძარებელი მონაცემების არსებობის აუცილებლობას.

ევროპული განზომილებები უმაღლეს განათლებაში

მინისტრები აღნიშნავენ, რომ პრალის მოწოდების შესაბამისად ვითარდება ევროპული კონტექსტისა და მიმართულების დამატებითი მოდულები, კურსები და კურიკულუმები. ისინი აღნიშნავენ, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით ინიციატივა გამოიჩინეს ევროპის სხვადასხვა ქვეყნების უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა, რათა თავიანთი აკადემიური რესურსებისა და კულტურული ტრადიციების გაერთიანებით ხელი შეუწყონ ინტეგრირებული საგანმანათლებლო პროგრამებისა და ერთობლივი აკადემიური ხარისხების განვითარებას პირველ, მეორე და მესამე საფეხურებზე.

გარდა ამისა, ისინი ხაზს უსვამენ საზღვარგარეთ სწავლის შესაბამისი პერიოდის უზრუნველყოფის აუცილებლობას ერთობლივი აკადემიური ხარისხების პროგრამების ფარგლებში, ისევე როგორც შესაბამის პირობებს ენობრივი მრავალფეროვნებისა და ენის სწავლებისათვის, რათა სტუდენტებმა შეძლონ თავიანთი პოტენციალის სრულყოფილი გამოყენება შრომის ბაზარზე და გააცნობიერონ ევროპის მოქალაქეობა.

მინისტრები თანახმანი არიან პასუხისმგებლობა აიღონ და ეროვნულ დონეზე გამოიცილონ ყველა საკანონმდებლო წინააღმდეგობა, რაც ხელს უშლის ასეთი აკადემიური ხარისხების ცნობასა და დანერგვას; და აქტიურად დაუჭირონ მხარი ერთობლივი აკადემიური ხარისხის მისაღწევად ინტეგრირებული კურიკულუმების განვითარებას და ხარისხის ადეკვატურ უზრუნველყოფას.

უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის მიმზიდველობა

მინისტრები აღიარებენ, რომ ევროპული უმაღლესი განათლების მიმზიდველობა და გამჭვირვალობა კიდევ უფრო უნდა გაძლიერდეს. მათ დაადასტურეს მზადყოფნა, რომ შეიმუშავენ სტიპენდიების პროგრამებს მესამე ქვეყნების სტუდენტებისათვის

მინისტრები აცხადებენ, რომ უმაღლესი განათლების სფეროში ტრანსნაციონალური გაცვლები უნდა ხორციელდებოდეს აკადემიური ღირებულებების ბაზაზე და თანახმანი არიან იმუშაონ ამ მიმართულებით ყველა შესაბამის ფორუმზე. ყველა სათანადო ვითარებაში ასეთი ფორუმები უნდა ითვალისწინებდნენ სოციალურ და ეკონომიკურ პარტნიორებს.

ისინი მხარს უჭერენ რეგიონებთან თანამშრომლობას მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილში ამ რეგიონების წარმომადგენლებისათვის ბოლონიის სემინარებისა და კონფერენციების ჩატარებით.

სწავლა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში

მინისტრები ხაზს უსვამენ უმაღლესი განათლების მნიშვნელობას მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის უზრუნველსაყოფად. ისინი ღებულობენ სათანადო ზომებს, რათა შეასწორონ თავიანთი ეროვნული პოლიტიკა აღნიშნული მიზნის რეალიზებისათვის და დაარწმუნონ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები და ყველა დაინტერესებული პირი, რომ გაზარდონ შესაძლებლობები, რათა უმაღლესი განათლების დონეზე უზრუნველყოფილ იქნეს სწავლა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში, წინა განათლების აღიარების ჩათვლით. მათ აღნიშნეს,

რომ ამგვარი მოქმედება უნდა იყოს უმაღლესი განათლების შემადგენელი ნაწილი.

გარდა ამისა, მინისტრები მოუწოდებენ მათაც, ვინც მუშაობენ უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის კვალიფიკაციების სტრუქტურაზე, შექმნან ფართომასშტაბიანი მოქნილი სწავლის გზები, შესაძლებლობები და ტექნიკური რესურსები და უზრუნველყონ კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემის (ECTS) კრედიტების სათანადო გამოყენება.

ისინი ყურადღებას ამახვილებენ ყველა მოქალაქისათვის პირობების გაუმჯობესების აუცილებლობაზე მათი უნარისა და მისწრაფებების შესაბამისად, რათა მათ შეძლონ მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლა უმაღლესი განათლების სფეროში.

დამატებითი ღონისძიებები

უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცე და კვლევის ევროპული სივრცე - ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოების ორი საყრდენი

აცნობიერებენ რა უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცესა და კვლევის ევროპულ სივრცეს შორის უფრო ახლო კავშირების ხელშეწყობის აუცილებლობას, და მთელ ევროპაში კვლევების როგორც უმაღლესი განათლების განუყოფელი ნაწილის მნიშვნელობას, მინისტრები საჭიროდ მიიჩნევენ, რომ ბოლონის პროცესში ამჟამად არსებული უმაღლესი განათლების ორი ძირითადი საფეხურის გარდა მესამე საფეხურად შეიტანონ დოქტორანტურის დონე.

მათ ხაზი გაუსვეს, რომ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კვლევების, კვლევის სწავლებისა და ინტერდისციპლინარობის ხელშეწყობა უმაღლესი განათლების ხარისხის გაუმჯობესებისა და ევროპის უმაღლესი განათლების კონკურენტუნარიანობის გაზრდისათვის. მინისტრები მიიჩნევენ, რომ უფრო მეტი ყურადღებით უნდა მოეკიდონ დოქტორანტურისა და დოქტორანტურის შემდგომ საფეხურებზე მობილობას და ამ პროცესებში ჩართულ სასწავლებლებს ურჩევენ გააძლიერონ თანამშრომლობა დოქტორანტურაში სწავლისა და ახალგაზრდა მეცნიერების მომზადების სფეროში.

მინისტრები გაატარებენ ყველა აუცილებელ ღონისძიებას, რათა ევროპის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები გახდნენ უფრო მიმზიდველი და ეფექტიანი პარტნიორები. ამიტომაც მინისტრებმა მიმართეს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, რომ გაზარდონ სამეცნიერო კვლევების როლი ტექნოლოგიური, სოციალური და კულტურული წინსვლისათვის.

მინისტრები აცნობიერებენ, რომ არსებობს წინააღმდეგობები, რომლებიც ამუხრუჭებენ ამ მიზნის მიღწევას და რომ მათი მოგვარება შეუძლებელია მხოლოდ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მიერ. იგი მოითხოვს ძლიერ მხარდაჭერას (ფინანსურის ჩათვლით) და ეროვნული მთავრობებისა და ევროპული ორგანოების შესაბამის გადაწყვეტილებებს.

და ბოლოს, მინისტრებმა განაცხადეს, რომ ხელი უნდა შეეწყოს დოქტორანტურის საფეხურზე ქსელების არსებობას, რაც სტიმულს მისცემს უმაღლესი განათლების სრულყოფას და გახდება უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის ერთ-ერთი მახასიათებელი.

მიმოხილვა

2010 წლისათვის დასახული მიზნების გათვალისწინებით მოსალოდნელია, რომ მიღებული იქნება ზომები ბოლონის პროცესში მიღწეული შედეგების ანალიზისათვის. შუალედური შეფასების პროცედურა რეალურად მიმდინარე პროცესების შესახებ სანდო ინფორმაციას მოგვაწვდის და საჭიროების შემთხვევაში შემოგვთავაზებს კორექტირების ღონისძიებებს.

მინისტრებმა სამუშაო ჯგუფს დაავალეს 2005 წლის სამიტიისათვის მიღწეული შედეგების შეჯამების პროცესის ორგანიზება და დეტალური მოხსენებების მომზადება იმ შუალედური პრიორიტეტების პროგრესსა და განხორციელებაზე, რომელიც მომავალი ორი წლისათვისაა დასახული:

- ხარისხის უზრუნველყოფა,
- ორსაფეხურიანი სისტემა,
- აკადემიური ხარისხებისა და სწავლის ხანგრძლივობის აღიარება.

გარდა ამისა, მონაწილე ქვეყნებმა უნდა უზრუნველყონ აუცილებელი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა უმაღლესი განათლების კვლევისათვის ბოლონის პროცესის მიზნებთან დაკავშირებულ საკითხებზე. მიმდინარე კვლევებისა და კვლევის შედეგების საინფორმაციო ბაზებზე ხელმისაწვდომობა გამარტივებული უნდა იქნეს.

შემდგომი ნაბიჯები

ახალი წევრები

მინისტრები აუცილებლად მიიჩნევენ პრადის კომუნიკეს შესაბამისი დებულების, "განაცხადზე გაწვევრიანების შესახებ", ადაპტირებას შემდეგი სახით:

ევროპის კულტურული კონვენციის მონაწილე ქვეყნებს უფლება აქვთ გაწვევრიანდნენ უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში, თუ გამოხატავენ სურვილს განახორციელონ ბოლონის პროცესის მიზნები თავიანთი უმაღლესი განათლების სისტემებში. გასაწვევრიანებელი ქვეყნების განაცხადები უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ როგორ დანერგავენ დეკლარაციის პრინციპებსა და მიზნებს.

მინისტრებმა გადაწყვიტეს, მიეღოთ ალბანეთის, ანდორის, ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის, წმინდა საყდრის, რუსეთის, სერბეთის, მონტენეგროსა და "ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონიის" განაცხადები გაწვევრიანების შესახებ და მიესალმნენ ამ ქვეყნებს, როგორც ახალ წევრებს. ამრიგად, პროცესი 40 ევროპულ ქვეყნამდე გაფართოვდა.

მინისტრები აღიარებენ, რომ ბოლონის პროცესში მონაწილეობის მიღება გულისხმობს არსებით ცვლილებას და რეფორმას ყოველი ხელმომწერი ქვეყნისათვის. ისინი შეთანხმდნენ, ხელი შეუწყონ ახალ წევრებს ცვლილებებსა და რეფორმებში მათი დისკუსიებისა და ურთიერთდახმარების პროცესებში ჩართვით, რაც გათვალისწინებულია ბოლონის პროცესით .

სტრუქტურა

მინისტრები კომუნიკეში შეტანილი ყოველი საკითხის განხილვას, ბოლონის პროცესის წარმართვას და შემდეგ მინისტრთა შეხვედრის დაგეგმვას ანდობენ სამუშაო ჯგუფს, რომელიც უნდა შედგებოდეს ბოლონის პროცესისა და ევროკომისიის ყველა წევრი ქვეყნის წარმომადგენლებისაგან. ხოლო ევროპის საბჭო, ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაცია (EUA), უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპული ასოციაცია (EURASHE), ევროპაში სტუდენტების ეროვნული კავშირები (ESIB) და გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (UNESCO/CEPES) ისარგებლებენ მრჩეველის სტატუსით. წელიწადში ორჯერ ამ ჯგუფის შეხვედრას უნდა თავმჯდომარეობდეს იმ ქვეყნის წარმომადგენელი, რომელიც იმ დროისათვის თავმჯდომარეობს ევროკავშირში, რომელსაც მოადგილეობას გაუწევს შემდეგი კონფერენციის მასპინძელი ქვეყანა.

ევროკავშირის თავმჯდომარე ქვეყნის წარმომადგენლის ხელმძღვანელობით შეიქმნება საბჭო, რომელიც ზედამხედველობას გაუწევს სამუშაო ჯგუფის საქმიანობას. ამ ჯგუფის შემადგენლობაში შევა თავმჯდომარე, მომავალი მასპინძელი ქვეყნის წარმომადგენელი - როგორც მოადგილე, ევროკავშირის ყოფილი და მომავალი თავმჯდომარე ქვეყნის წარმომადგენლები, სამი მონაწილე ქვეყნის წარმომადგენელი, რომელთაც აირჩევს სამუშაო ჯგუფი ერთი წლით; ევროკომისიის წარმომადგენლები და როგორც მრჩეველი წევრები: ევროპის საბჭო, ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაცია (EUA), უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპული ასოციაცია (EURASHE) და ევროპაში სტუდენტების ეროვნული კავშირები (ESIB). სამუშაო ჯგუფს და საბჭოს, საჭიროებისამებრ, შეუძლიათ მოიწვიონ სპეციალური მუშა ჯგუფები.

შედეგების შემსწავლელ შემდგომ საქმიანობას ხელს შეუწყობს სამდივნო, რომელიც შეიქმნება

მინისტრთა შემდეგი კონფერენციის მასპინძელი ქვეყნის მიერ.

ბერლინის კონფერენციის შემდგომ გამართულ პირველ შეკრებაზე სამუშაო ჯგუფს მოეთხოვება განსაზღვროს საბჭოს პასუხისმგებლობა და სამდივნოს ამოცანები.

სამუშაო პროგრამა 2003-2005

მინისტრები სთხოვენ სამუშაო ჯგუფს, კოორდინაცია გაუწიოს სამუშაოებს ბოლონის პროცესის წინსვლისათვის ისე, როგორც მითითებულია ამ კომუნიკეში და გააკეთოს ამის შესახებ საანგარიშო მოხსენება მინისტრთა შემდგომ შეხვედრაზე 2005 წელს.

შემდეგი კონფერენცია

მინისტრების გადაწყვეტილებით შემდეგი კონფერენცია ჩატარდება 2005 წლის მაისში, ქალაქ ბერგენში (ნორვეგია).